

Asia: VN/31665/2021

Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston Suomen ohjelma 2021-2027

Lausunnonantajan lausunto

1. Ohjelman strategia

-

2. Kaupallinen kalastus ja kalavarojen tilan parantaminen sekä kalastuksen valvonta ja tiedonkeruu (SWOT, valinnat, perustelut, rahoitettavien toimien kuvaus ja rahoitusehdotus)

Toimintalinja 1: Kestävän kalastuksen ja vesien elollisten luonnonvarojen ennallistamisen ja säilyttämisen edistäminen; Erityistavoite 1.6 Vesiympäristön biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojelun ja ennallistamisen edistäminen

Ympäristöministeriö pitää tätä kohta erityisen tärkeänä mm. toteuttamaan EU biodiversiteettistrategian tavoitteita. Toimenpide 1. osalta ympäristöministeriö pitää kohdennusta kannatettavana.

Toimenpide 2 osalta, jotka liittyvät kalataloudellisiin kunnostushankkeisiin tulee kiinnittää huomiota, että rahoitettavat hankkeet ovat linjassa luonnon monimuotoisuuden suojelun tavoitteiden kanssa ja että hankkeet eivät vaaranna uhanalaisten luontotyyppien (2018) tilaa kalatalous hyötyjen varjolla. Ennakoivasti tulisi myös tukea toimia, joiden tavoitteet määritellään tulevassa laillisesti sitovassa EUn ennallistamistavoitteissa.

Toimenpide 3. osalta ympäristöministeriö pitää tärkeänä, että rahoitusta saavat hankkeet edistävät tehokkaasti niitä keinoja, joilla vähennetään sivusaaliiksi jääviä lintuja sekä merinisäkkäitä. Erityisesti tietoja lintujen sivusaalismääristä tulisi parantaa ja sen mukaisesti vaikuttaa sivusaaliiksi jäämisen vähentämiseksi.

Hyljekarkoittimien osalta ympäristöministeriö tähdentää, että hankkeissa tulisi tarkastella myös karkoittimien meluvaikutukset ympäristöön meristrategiadirektiiviin mukaisesti.

Toimenpide 4. osalta ympäristöministeriö katsoo, että on tärkeää varmistaa myös merimetsojen aiheuttamien vahinkojen korvaukset. Ympäristöministeriö katsoo, että näiden lajien aiheuttamien vahinkojen korvaamisen eriyttäminen ei ole kustannustehokasta, koska merimetsojen aiheuttamat

kustannukset ovat huomattavasti pienempiä kuin hylkeiden ja monesti vahingon aiheuttajaa ei voida määrittellä, joten huomioiden aikaisemman kauden hakemukset, niin vahinkokorvauksia on haettu kaikkien näiden kolmen lajin osalta yhteisesti, joka on myös kalastajillekin helpompaa. Koska merimetsojen aiheuttamien vahinkojen korvausasia on vielä kesken, ympäristöministeriö voi hyväksyä nykyisen sananmuodon.

3. Kestävä vesiviljely sekä jalostus ja kauppa (SWOT, valinnat, perustelut, rahoitettavien toimien kuvaus ja rahoitusehdotus)

Toimintalinja 2: Kestävä vesiviljely, jalostus ja markkinat

Vesiviljelyn mahdollisuuksina on mainittu, että merialuesuunnittelu ja kaavoitus sekä että kansallisessa vesiviljelyn sijainnin ohjaussuunnitelmassa sekä merialuesuunnitelmassa on tunnistettu Manner-Suomen osalta vesialueet, jonne olemassa olevaa tuotantoa voidaan keskittää ja jonne uutta tuotantoa voidaan kestävästi ohjata. Ympäristöministeriö tuo esiin, että nykyinen sijainnin ohjaussuunnitelma on vanhentunut, eikä vastaan nykyistä vesienhoitosuunnitelman tilaluokitusta. Vesiviljelyn sijainninohjaussuunnitelma tulee päivittää mahdollisimman pian ja se tulee olla jatkossa riittävän usein päivittyvä ja sen tulee olla ajantasainen vesien ja merentilan luokittelun kanssa.

Vesiviljelyn mahdollisuuksien osalta on todettu, että kalan kysyntä on korkealla tasolla ja kasvun on esitetty kohdistuvan erityisesti kasvatettuun kalaan. Ympäristöministeriö toteaa, että tulisi kuitenkin panostaa enemmän myös kestävästi kalastettuun kalaan. Suomessa esimerkiksi silakan osalta vain 4 % menee elintarvikekäyttöön ja loput rehun raaka-aineeksi, joten silakan elintarvikekäytön osuutta kalastetusta silakasta tulee lisätä.

Toiminnan laadun parantaminen on kannatettavaa ottaa käyttöön esimerkiksi hyväksytyjä laatu- ja ympäristöjärjestelmiä käyttöön ottamalla ml. luomutuotanto. Tämä on hyvä kirjaus ja on linjassa Suomen luomuhjelman 2.0 kanssa.

Ympäristöministeriö pitää hyvänä, että ohjelmassa on mainittu, että tuotannon kasvun on perustuttava ympäristön kannalta kestäviin ratkaisuihin eikä vesistöjen hyvän tilan saavuttamistavoite saa vaarantua, koska vesien- ja merenhoidon ympäristötavoitteet ovat sitovia. Hyvänä tavoitteena on, että ympäristövaikutuksia, kuten hiilijalanjälkeä ja ravinnekuormitusta, pyritään jatkuvasti pienentämään ja myös alan sopeutumista ilmastoon ja ympäristön muutoksiin kehittämään. Kasvun aikaansaaminen vesiviljelyssä edellyttää erityisesti kiertovesituotannon kannattavuuden parantumista sekä merialueen tuotannossa ravinnepäästöjen vähentämistä sekä uudenlaisten tekniikoiden käyttöönottoa ja kehittämistä ravinnepäästöjen vähentämiseksi ja niihin tulee suunnata ohjelman rahoitusta riittävästi. Ohjelmassa on mainittu ilmastonmuutos vesiviljelyyn vaikuttavana uhkana ja sen vaikutuksiin varautuminen on tärkeää myös vesiviljelyssä. Ilmastonmuutoksen vaikutuksena vesientila voi entisestään heikentyä myös maalta tulevan kuormituksen myötä, siksi erilaisten ravinnekompensaatiotoimien kehittämisellä voidaan mahdollisesti vaikuttaa kokonaisuuteen.

Lisäksi pidetään hyvänä esitystä viljeltävien lajien monipuolistamista (uudet kalalajit, äyriäiset, levät ja simpukat), joka voi olla tarpeen myös ilmastonmuutoksen mukanaan tuoman vesien lämpenemisen johdosta.

Rehunkehitys on jatkossakin tärkeässä roolissa ympäristövaikutusten vähentämisessä ja ympäristöministeriö pitää hyvänä, että Itämerestä kalastetun silakan ja kilohailin rehukäytön lisäksi

on mainittu myös kasvi- tai hyönteisperäisten rehujen kehittämistä edelleen ja ympäristöministeriö lisää, että soijan käytön vähentäminen voi lisätä kalankasvatuksen ympäristöystävällisyyttä sekä parantaa omavaraisuusastetta. Kasvumahdollisuuksia on ohjelmassa nähty erityisesti Pohjanlahdella avomerialueilla, mutta tässä ja muussa avomerikasvatukseen siirtymisessä tulee ottaa huomioon myös naapurivaltioiden mahdolliset kannat tähän.

4. Kalatalouden paikallinen kehittäminen (SWOT, valinnat, perustelut, rahoitettavien toimien kuvaus ja rahoitusehdotus)

-

5. Meripolitiikka (SWOT, valinnat, perustelut, rahoitettavien toimien kuvaus ja rahoitusehdotus)

Toimintalinja 4: Meripolitiikka. Erityistavoite 4.1 Tukitoimet, joilla edistetään kestävän merten ja valtamerien hoidon vahvistamista edistämällä meriosaamista, merivalvontaa tai rannikkovartiostoyhteistyötä.

Ympäristöministeriön pitää meripolitiikalle esitettyä rahoitusta liian pienenä tulevan kauden rahoitustarpeisiin nähden ja vähennystä kohtuuttomana verrattuna aikaisempaan rahoituskauteen. Meripolitiikan varoja oli edellisellä (2014-2020) kaudella yhteensä 10,6 M€, josta manner-Suomen osuus oli yhteensä 9,8 M€. Tulevalle kaudelle (2021-2027) maa- ja metsätalousministeriö esittää, että meripolitiikalle varataan varoja yhteensä n. 5,14 M€, mikä on noin puolet edellisen kauden rahoituksesta. Ympäristöministeriö ei voi hyväksyä esitettyä varojen vähentämistä, ja esittää, että meripolitiikalle varataan saman suuruinen rahoitus kuin edellisellä kaudella eli n. 10 M€.

Perusteluna ympäristöministeriö viittaa mm. EUn EMKVR asetuksen 32 artiklaan, jossa rahoituskohteeksi on mainittu meritieto (marine knowledge). Artiklan alussa todetaan: ”Tämän asetuksen 31 artiklassa tarkoitetun erityistavoitteen saavuttamiseksi meriosaamisen edistämisen avulla myönnetyllä tuella edistetään toimia, joilla pyritään keräämään, hallinnoimaan, analysoimaan, käsittelemään ja käyttämään tietoja meriympäristön tilaa koskevan osaamisen parantamiseksi siten, että tarkoituksena on:

- a) direktiivien 92/43/ETY ja 2009/147/EY mukaisten seurantaa, alueiden nimeämistä ja hallintaa koskevien vaatimusten täyttäminen;
- b) Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/89/EU(33)mukaisen merten aluesuunnittelun tukeminen; tai
- c) tietojen laadun ja jakamisen parantaminen Euroopan meripoliittisen seurantakeskuksen ja tietoverkon (EMODnet) kautta.”

Artiklan 32 mukaisesti meritieto palvelee meriympäristön hyvän tilan saavuttamista siten, että tietojen keruu kohdistuu luonto- ja lintudirektiivien tietotarpeisiin, merialuesuunnittelun tarpeisiin sekä yhteis-Eurooppalaiseen tiedonjakelujärjestelmään (EMODNET). Vaikka määritelmä on nykyisessä asetuksessa suppeampi (meripolitiikan kehittämisen rahoitus, joka oli mukana edellisellä rahoituskaudella, on jätetty pois), ja vaikka maiden ensimmäiset merialuesuunnitelmat ovat valmistuneet, niin tarvittavan rahoituksen määrä ei kuitenkaan ole pienempi. Luonto- ja lintudirektiivin ja merialuesuunnittelun tietotarpeet ovat laajat, ja kasvamassa. EUn biodiversiteettistrategia ja meristrategiapuitedirektiivi edellyttävät tarkempaa, laajempaa ja ajallisesti tiheämpää tietoa kuin aiemmin. Merialuesuunnitelman arviointi- ja seurantaohjelman

laatiminen sekä sen toteuttaminen seuraavaa suunnitelmaa 2026 varten vaativat resursseja. Merialuesuunnittelu on jatkuva prosessi, ja eri maiden suunnitelmien koherenssin lisääminen merialuesuunnitteludirektiivin mukaisesti edellyttää myös kansallisia toimia. Ympäristöministeriön näkemys on, että tulevan EMKVR –kauden rahoituskohteiksi on saatava voimakkaammin mukaan meritietokokonaisuus sisältäen seurantatietojen automatisoinnin sensori- ja kaukokartoitustekniikkoja hyödyntämällä. Nämä tarjoavat myös mahdollisuuden tekniikoiden kaupallistamiseen. Ympäristöministeriö viittaa tässä kohdassa erityisesti meripolitiikan ohjausryhmässä yksimielisesti laadittuun SWOT analyysiin, jossa todetaan mm. ”Teknologian kehittyminen: Teknologian kehittyminen luo uusia mahdollisuuksia tiedon keräämiselle, yhdistämiselle ja jakamiselle sekä uudelle liiketoiminnalle. Se mahdollistaa myös viranomaisyhteistyön tiivistämisen ja kustannustehokkuuden parantamisen. Uusien teknologisten tai toiminnallisten innovaatioiden edistäminen on mahdollisuus, johon tulee määrätietoisesti tarttua.”. Nämä innovatiiviset uudet tekniikat ovat kalliita ja siksi meripolitiikan rahoitusosuus (ta ei saa vähentää TAI) tulisi nostaa samalle tasolle kuin kaudella 2014-2020.

Integroidun meripolitiikan ajatuksena on eri alojen toimien yhteensovittaminen, minkä avulla voidaan saavuttaa synergiaetuja ja välttää ristiriitoja. Näin voidaan parantaa meriympäristön tilaa ja lisätä kestäväää sinistä taloutta. Kustannustehokkaasti kerätty meritieto on edellytys eri toimien kestäväälle toteuttamiselle ja merialuesuunnittelu niiden yhteensovittamiselle.

Merialuesuunnittelussa koottiin koko Suomen merialojen toimijat, tutkijat ja viranomaiset yhteistyöverkostoksi, jonka avulla laadittiin meriliikennettä, energiantuotantoa (tuulivoima-alueet), kalastusta ja vesiviljelyä (kalankasvatus), virkistystä ja matkailua sekä ympäristön ja luonnonsuojelua yhteensovittava merialuesuunnitelma. Yhteistyöverkosto ja merialuesuunnitelma edesauttaa tiedonvaihtoa, vähentää toimista aiheutuvia ristiriitoja ja kumulatiivisia haittoja. Hyvä meriympäristön tila on kaikkien toimijoiden etu ja myös toimien edellytys.

Suunnitelma toteuttaa paitsi yhdenmukaista meripolitiikkaa myös EUn GreenDeal ja suojelutavoitteita, osoittamalla merkittävän määrän potentiaalisia merituulivoima-alueita, meriliikennealueita, alueita kalankasvatukseen, virkistykseen ja matkailun kehittämiseen, merkittäviä meriluonnon monimuotoisuuden alueita jne. Tieto ja suunnittelu edesauttavat kaavoitusta, tuulivoiman edistämistä, vesiviljelyä, mahdollisesti myös luvitusta ja ylipäätään toimintojen sijoittamista kestävästi ja myös ilmastomuutoksen vaikutukset huomioon ottaen.

6. Muu palaute

Maa- ja metsätalousministeriö pyytää lausunto Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston (EMKVR) Suomen ohjelmasta 2021–2027 ja sen ympäristöselostuksesta.

Ohjelman laatiminen perustuu yhteisesti hallinnoitavia rahastoja koskevista yleisistä säännöksistä sekä Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahastosta annettuihin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksiin¹. Jäsenvaltioiden on laadittava ohjelma, jolla Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahastoa pannaan toimeen ohjelmakaudella 2021–2027. Ohjelmassa esitetään strategia, rahoitettavat toimet ja rahoitussuunnitelma sekä muut EU-asetusten edellyttämät tiedot.

Ympäristöministeriö pitää yleisesti esitystä hyvänä ja pitää tärkeänä, että rahoituksessa on entistä enemmän huomioitu luonnon monimuotoisuus ja sen suojelu. Luonnon monimuotoisuuden suojelu on yksi edellytys, että kalakannat voivat hyvin ja se mahdollistaa kestäväää sinistä kasvua ja kestäväää

kalataloutta. Esityksessä on huomioitu EUn biodiversiteettistrategian tavoitteet ja ne tulisikin huomioida läpileikkaavan asiana koko ohjelmassa.

Damski Juhani
Ympäristöministeriö

Blankett Penina
Ympäristöministeriö